

Bíró Szabolcs

LÁZÁR
EVANGÉLIUMA

Bíró Szabolcs

LÁZÁR
EVANGÉLIUMA

Apokrif történelmi rémlátomás

ATHENAEUM

© Bíró Szabolcs, 2020
Borítóterv és belső illusztráció © Bodnár Balázs
Minden jog fenntartva.

Kiadta az Athenaeum Kiadó,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
1086 Budapest, Dankó u. 4–8.
Telefon: 1-235-5030
www.athenaeum.hu
www.facebook.com/athenaeumkiado

ISBN 978 963 543 013 0

Felelős kiadó: Szabó Tibor Benjámin
Felelős szerkesztő: Besze Barbara
Szerkesztette: Peiker Éva
Műszaki vezető: Drótos Szilvia
A borítót Bodnár Balázs festménye alapján
Földi Andrea tervezte
Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

Készült az AduPrint Nyomda Kft.-ben, 2020-ban
Felelős vezető: Tóth Béláné

*Max Brooksnek, Stephen Kingnek, Nick Cutternek,
Szénégető Richárdnak és Szabó Tibor Benjáminnak.
Mindez a ti lelketeken szárad!*

PROLÓGUS

*„Lázár, a mi barátunk, elaludt,
de megyek, hogy fölkeltesem álmából.”*

János evangéliuma

1345

Kaffa kikötővárosa úgy terült el a Krím félsziget délkeleti partvidékén, mint romlott hús a delelő napon. Vagy mint egy hűtlen szajha, aki gondolkodás nélkül fekszik össze a neki többet ígérővel, és emiatt a legcsekélyebb lelkifurdalás sem gyötri.

A Borjigin uralkodóházból származó Dzsanibég, az Arany Horda tizenegyedik kánja legalábbis így látta az ostromgyűrűből, amely második hete vette körül a genovai kereskedővárost. Parancsára a kipcsakok minden egyes napkeltekor támadást indítottak, felhágva a magas kőfalakra, meg-megújuló dühvel próbálva elfoglalni a szögletes tornyokat, betörni a város kapuját – mindhiába. A napkorong minden egyes alkonyatkor úgy bukott alá a világ nyugati végén, hogy a tatárok újabb és újabb tetemhalmokat emeltek elesett harcosaikból. Dzsanibég kán azonban nem volt hajlandó feladni a küzdelmet – ezúttal nem. Semmiképp sem engedhette, hogy megismétlődjön az a két évvel korábbi eset, amikor tizenötezer jó embere

vérzett ki ugyanezen falak alatt, neki pedig szégyenszemre haza kellett takarodnia serege maradékával.

– Fizetni fognak a hitetlen kutyák – mormolta a bajsza alatt, majd a sietve érkező, fiatal nyögérhez fordult.

– Itt van már? Megérkezett végre?

– Meghozták, felséges kán – válaszolt amaz meghajolva. – De a baszkakok félnek, nagyúr...

– Nem érdekel, mit gondolnak a baszkakok – villant rá Dzsani bég tekintete. – Gyáva férgeknek semmi keresnivalójuk a katonai kormányzásban!

– Bocsáss meg alázatos szolgádnak, nagyuram, de néhány vezír is...

– Nem érdekelnek a vezírek! – csattant fel a kán, öles léptekkel indulva, hogy átvágjon a hatalmas ostromtáboron. Amerre csak elvonult, katonái felugráltak a tüzek mellől, de ő nem állt meg a hódolatukat fogadni. Jókora lendülettel igyekezett a több tízezres sereg alkotta félkaréj mögé, csupán szeme sarkából pillantva oda időnként a nyögérre, aki mutatta neki az utat.

Fiatal, erős kipc sak harcosok mellett haladtak el, akiknek a szemében mindig ott lobogott a tűz – mintha csak most érkeztek volna, s nem rostokolnának Kaffa előtt legalább tíz napja. Másutt öreg, félszemű, sebhelyes arcú vén tatárok élezték a fegyvereiket, akik egész életüket a háború poklában töltötték. Ezek a halhatatlannak tetsző hadastyánok régvolt csatákról és régi istenekről regéltek a szavaikon csüggő zöldfülűeknek. Leghátul a friss sebesültek óbégáltak kínjukban, miközben a tábori orvosok a végtagjaiktól fosztották meg őket, vagy csupán várták,

hogy az égi atya végre megszabadítsa őket a szenvedésüktől. Nemrég még ők is tüzes tekintetű harcfiak voltak, aztán a genovai védőkkel szembekerülve pillanatok alatt dőlt el a sorsuk: sosem lesznek már olyan karcos képű öreg medvék, akik az újoncok előtt dicsekednek régi tetteikkel. A szerencsésebbek még napszállta előtt a férgek lakomájává válnak – a többiek nyomorék koldusokként tengethetik hátralévő életüket.

Ez utóbbiak láttán Dzsaniibég egészen elkeseredett.

– Akik a módszereimet ellenzik – folytatta dühös szónoklatát –, azok vajon hol voltak, amikor két éve vereséget szenvedtünk a genovai söpredéktől? Nem megyünk el, amíg ezek a gazemberek meg nem bűnhődtek! Azt sem bánom, ha maga a beglerbég von kérdőre... Már ha van hozzá elég bátorsága. A kurultáj engem választott, hogy vállamon hordozzam a kánság terheit, és átkozott legyek, ha nem teszek eleget a kötelességemnek!

A nyögér nem merészelt többet szólni, engedelmesen mutatta az utat Dzsaniibégnek, aki magában még tovább háborgott.

Möngke Temür ejtette ezt a rút sebet a Kök Orda testén, és most nekem kell kivágnom a fekélyes részt. De kivágom én, még ki is égetem, egyszer s mindenkorra...

Nyolc évtized telt el azóta, hogy Batu kán unokája, Möngke Temür eladta a területet a genovaiaknak, akik ezután nagy erővel kezdték kibővíteni korábbi kis kereskedőtelepüket. Néhány esztendőn belül még nagy riválisukat, Velencét is sikerült kiszorítaniuk a térségből, egyeduralmat szerezve a keletről nyugatra menő gabona-

és halkereskedelemben – mi több, Európa legnagyobb rabszolgapiacával is ők büszkélkedhettek.

Mindehhez a Fekete-tenger északi partvidékén felépített kikötőváros jelentette a kulcsot. Kaffa valódi kereskedelmi paradicsommá vált, melynek falai több mint hetvenezer embernek adtak otthont, saját színházzal, sőt bankkal és pénzverdével. Amióta viszont az Arany Horda kánjai felvették Mohamed próféta hitét, ellentétek egyre gyakrabban éleződtek ki a genovaiakkal. A virágzó Kaffa meglehetősen szúrta a tatárok szemét, annak ellenére, hogy az ottani gazdag forgalom az ő birodalmuknak is jót tett.

Dzsaniibég sosem szívelte őket. Az sem tetszett neki, hogy apja, a hatalmas Üzbég kán – hithű muzulmán léte-re – a maga idejében olyan kegyesen bánt velük, amit még a római pápa is köszönőlevéllel hálált meg.

A végső ellentét akkor éleződött ki, amikor Tana városában verekedés tört ki a helybéli lakosság és a genovaiak közt, s az elfajult kézitusában meghalt egy kipcsak férfi. A tettesek Kaffába menekültek oltalomért, ahol teljes védeltséget élvezhettek: a kán hiába kérte, a kaffaiak nem adták ki földijeiket. Igaz ugyan, hogy a város hűbérura az Arany Horda mindenkori kánja volt, a saját közigazgatással bíró Kaffa esetében ez csak formális hatalmat jelentett, így parancsoló szava nem sokat nyomott a latban.

Dzsaniibég kán nemsokára sereggel érkezett a város alá – hogy aztán csúf vereséget szenvedjen saját uradalma területén. Kaffát ugyanis képtelen volt bevenni, kiéhez-

tetni pedig egyszerűen nem lehetett: az ottaniak a tenger felől korlátlan ellátmányhoz és erősítéshez jutottak, ezt pedig a háborgó kánnak is be kellett látnia. Megfogadta ugyanakkor, hogy még visszatér, és bosszút áll a genovaiak valamennyi gaztettéért.

Két évbe telt, mire kipihente a kudarcot, és olyan fegyverhez jutott, ami ellen a legerősebb falak sem jelenthetnek elegendő védelmet – legalábbis ezt ígérték neki azok a titokzatos mosolyú, különös tekintetű szírek, akik felkeresték őt ordájában, és akikkel végül üzletet kötött.

Csakhogy a szírek, akik csodát ígértek Dzsanibégnek, mintha köddé váltak volna az újabb ostrom kezdetére. A kán mindenesetre, hogy ne vádolhassák bizonytalansággal, megindította a támadást, miközben csak reménykedhetett benne, hogy nem feleslegesen vált meg a vagyona egy jókora részétől.

Második hete folyt már tehát a vér Kaffa falainál, és amikor Dzsanibég éppen kezdte volna feladni a reményt, az őrszemek egy lassan közeledő szekeret pillantottak meg a távolban...

– Erre, felséges kán – mutatta a nyögér, már az ostromtábor túlsó végében járva. – Mindent úgy készítünk elő, amiképpen parancsoltad...

Jókora sík területre értek, ahol a hadmérnökök tíz nagy hajtógépet állítottak fel a sereg háta mögött, egyetlen széles vonalban. A katapultokhoz közel pedig Dzsanibég megpillantotta azt, amire immár két hete várt – vagy ki tudja, tán egész életében, amióta csak először felsírt, s a csillagok eldöntötték a sorsát.

Egyszerű rabszállító szekér volt, ablaknyílásai durva viaszkosvászonnal letakarva. Ökrökkel vontatták, mert a lovak ösztönösen féltek attól, amit benne szállítottak. Talán megéreztek azt, amit a kán még csak nem is sejtett...

– Hol vannak azok a szírek? – kérdezte Dzsanibég a szekér körül összegyűlt tisztjeitől. – Ezért a késésért osztott érdemelnének!

– Nem átalítottak köszönés nélkül távozni, fényes tekintetű kán – felelte az egyik törzsfő. – Talán megneszeltek a haragodat.

– Elképzelésük sincs az én haragomról – mondta Dzsanibég, le sem véve szemét a rabszekérről. – De most majd mindenki megismeri a dühömet...

Lassú léptekkel, szinte megbabonázva közelített, miközben érezte, hogy a szíve hevesebben ver. Kinyúlt a hátsó ablaknyílást eltakaró függöny felé, de keze félúton megállt a levegőben. Az utolsó néhány pillanatban hirtelen mégis elbizonytalanodott.

Nincs odabent semmi – próbálta meggyőzni a saját józan belső hangja. *Azok a dörzsölt szír kufárok kijátszották a gyengeségemet: azt ajánlották fel, amire a legjobban vágytam, aztán idehozták ezt az üres batárt, és sarkon fordultak, mielőtt rájönnék...*

Végül megköszörülte a torkát, és egészen közel lépett a szekérhez. Félrevonta a függönyt, s ahogy a sötét kalitkába fény szűrődött, egyszeriben megremegett az egész tákolmány.

Az a fojtott, leírhatatlanul szörnyű hörgés, amitől egy emberként rezzentek össze a körülállók, mintha nem

is odabentről, hanem egyenesen a túlvilágról érkezett volna.

Dzsanibég óvatosan belesett az ablakrésen, majd elfehéredett, megnyúlt ábrázattal fordult vissza tisztjeihez, miközben önkéntelenül végigsimított hosszú szakállán.

Ráébredt, hogy fél.

Tulajdonképpen már azelőtt félelem szorongatta a szívet, hogy benézett volna a rabszállító szekér sötét gyomrába – ezért is próbálta magát meggyőzni arról, hogy a szírek hazudtak, s mindaz, amit ígértek neki, csak ostoba rémmese.

A szírek azonban igazat beszéltek: pontosan azt hozták el neki, amiért fizetett.

– Karnyújtásnyira vagyunk a végső győzelemtől – jelentette ki a kán, de a hangja olyan tompa volt, amilyenek még sosem hallhatták az alattvalói.

Az egyik idősebb vezír összeszedte minden bátorságát, hogy tegyen még egy utolsó kísérletet:

– Biztos vagy a döntésedben, uram? Kérlek, gondold át, mire készülsz!

– Mindent átgondoltam, Togrul vezír – dörmögte Dzsanibég, majd leghűségesebb szolgálójához, Ulagcsihoz fordult: – Készen állnak a hitharcosok?

– Készek rá, hogy meghaljanak érted, nagy kán! – felelte amaz, s a közelében felsorakozó harminc férfir mutatott. – Önként jelentkeztek a szent küldetésre...

A harcosok fegyver és védőöltözék nélkül, mezítelen felsőtesttel sorakoztak. Egyenes háttal, felszegett állal, mozdulatlanul várták a parancsot. Első, természetes

reakciójukat leszámítva szemrebbenés nélkül túrték az ismeretlen rab által kiadott rettenetes hangokat. Nem sokat tudtak arról, mi vár rájuk, csak annyit, amennyit feltétlenül tudniuk kellett: hogy a halálukkal ezeket mentenek meg testvéreik közül, és áldozatuk elhozza a rég várt győzelmet. Ők lesznek azok, akik megtisztítják a Krímet a genovai kórságtól.

Íme, a halálba küldöm azokat, akik a legjobban szeretnek engem – nézett végig rajtuk Dzsanibég. A felismerés megrendítette, de nem tántoríthatta el szándékától. Aki egykor a saját fivérét gyilkoltatta meg a hataloméért, az már semmilyen árat nem sokall azért, hogy elérje céljait.

– Fiaimként tekintek rátok – szólt a némán sorakozó harcosokhoz. – Hősök vagytok, akiknek emléke sosem fakul, mert örökké énekelni fognak róla a káni orda csarnokaiban és a nagy tüzek körül, szerte a Dzsocsi-uluszban! Most pedig menjetek, teljesítsétek be a végzet akaratát!

A baszkakok és a vezírek, a nyögérek és a bejek, a hadmérnökök és mindenki más, aki csak jelen volt, elszorult torokkal nézte, amint a harminc fanatikus harcos sorban az elfüggönyözött rabszekér elé járul, és egyik a másik után dugja be fél karját a hátulsó ablaknyíláson.

Bármennyire is elszántak voltak, egyikük sem bírta ki üvöltés nélkül, ahogy az a szörcsögve hörgő, őrzöngő valami egész darabokat tépett ki a húsból. A szemükben rettegés ült, de végigvitték, amire felesküdték: valamenynyien adtak magukból annak a mohó szörnyetegnek, és miután kiszabadították vérző karjukat, azon nyomban

az előkészített hajítógépekbe feküdtek. Hármasával helyezkedtek el, és mire a harmincadik is befeküdt társai mellé az utolsó ostromgépbe, a legtöbbjüknek már egészen elszürkült a bőre.

Haldokoltak.

Mellkasukon, a szívük tájékán tenyérnyi fekete folt jelent meg, melyből fekete vonalak terjedtek szét egész testükön, majd a nyakukon át fel az arcukig, amely teljesen eltorzult az átélt kínoktól. Szemük kifordult, testük rángani kezdett.

A kán tudta, hogy nem várhat tovább.

– Küldjétek őket a falak mögé! – parancsolta a hadmérnököknek. – Aki elvéti, azt utánuk lövetem!

Ahogy a hajítógépek működésbe léptek, mindenki elborzadva, egyszersmind lenyűgözve nézte a haldoklók hatalmas ívű röptét. Felfoghatatlanul bizarr volt az egész – ám még korántsem ért véget...

– Most pedig hozzátok ide az elesettek oszló tetezeit – adta ki következő utasítását Dzsaniibég, miután a feláldozott harcosok eltűntek a magas falak mögött –, és hajítsátok be mindet a városba! Rothadó hússal terítjük be Kaffa utcáit. Nem kegyelmezünk senkinek...

– Allah irgalmazzon nekik! – lehelte maga elé az idős Togrul vezír, aki beleborzongott a felismerésbe: a Dzsocsi-ulusz trónusát egy démon kaparintotta meg, és ő immár semmit sem tehet ellene. Amit az imént átélt, s főképp, ami ezután következett, az mintha nem is a valóság lenne, csupán egy makacs rémálom, amelyből nem lehet felébredni. – Allah irgalmazzon mindnyájunknak!

VI. Kelemen pápa őszentségének, Róma püspökének, Szent Péter örökösének és Isten helytartójának a földi árnyékvilágban...

Szentatyám!

Orvos voltam Messinában. Apámnak egykor nem kevés pénzébe és befolyásába került, hogy a legkiválóbb tanítókhoz küldjön, mivel úgy akarta, hogy nála is avatottabb tudora legyek a medicinának. Én pedig jó fia voltam. Tudtam, mennyi áldozatot hozott értem, hát nem hanyagoltam el a tanulást.

Bejártam Itália szép földjét. Koptattam a padot egyházi iskolákban és a pennám hegyét világi orvosok mellett, miközben a cipőm talpa is többször elvászott a Rómától Bolognáig, Padovától Sziciliáig tartó útjaim során. Nem kíméltem magam, szomjaztam a tudást, néha tán túlságosan is, hogy tanítóim már reám szóltak: ne merészkedjek túl messzire, mert aki nem vigyáz, könnyen eretnek tanok

közt találhatja magát, s lelkét az ördög kaparinthatja markába. Pedig mit tudtak ők a pokolról? Semmit. Erre csak évekkkel később jöttem rá.

Amikor hazatértem, már a bajszom is kiserkent, és úgy éreztem, fejemben ott a világ minden tudása. Mestereim kiváló ajánlólevelekkel láttak el, én pedig majd szétszakadtam a tettvágytól.

Apámat mégsem tudtam megmenteni. Éjszakákat virasztottam végig mellette, mindent kipróbáltam, de semmi sem használt. Mintha eltékozoltam volna a tanulással töltött éveket. Örjögtem. Apám azonban megfogta a karom, és azt mondta, az öregségre nincs gyógyír. Aztán aludni küldött. Mire felébredtem, ő már messze járt. Csendben távozott, megbékélve sorsával.

Így lettem orvos Messinában.

Apai örökségemből egy finoman megmunkált mérleg volt a legkedvesebb számomra, amit még dédapám hozott a Szentföldről. Dolgozószobám éke lett, s mindig ott volt az asztalomon. Akkor is ezen a mérlegen pihentettem a szemem, amikor azon a bizonyos őszi estén vad dörömbölés rázta fel házam csendjét, s egy kikötői munkás halálra váltan kérte: azonnal menjek vele, az ügy nem tűr halasztást. Biccentettem, magamra kanyarítottam utcai köpönyegeimet, megragadtam orvosi szerszámaimmal (apám szerzámaival) teli táskámat, és már indultunk is.

A kései óra ellenére a kikötőben meglehetősen sokan nyüzsögtek. Nyugtalan hangzavarba csöppentem: a part mentén tizenkét genovai vitorlás horgonyzott, a mólókat

jajveszékélő emberek lepték el, a városi milicisták azonban lezárták előttük az utat. Az előljáró éppen egy teljes bandérium kivezénylését rendelte el, majd köszöntött, és megkért, azonnal menjek fel a legközelebbi hajóra. Feszülten kérdeztem, hogy mi történt, mire csak annyit felelt: „Arra nincsenek szavak...”

A milicisták utat nyitottak nekem, én pedig táskámat a fejem fölé emelve mentem előre a rémült emberek között. Feltűnt, hogy nem a messinai őrseget szidják, épp ellenkezőleg: fennhangon esedeznek bűnbocsánatért.

Felsiettem a hajóra. Fejemben vadabbnál vadabb gondolatok kergették egymást, ám ami a fedélzeten fogadott, arra így sem voltam, nem is lehettem felkészülve.

Büzlő tetemek heverték szerteszét, fejük egytől egyig, kivétel nélkül pépesre verve, s körülöttük több tucat nyöszörgő haldokló, akik furcsa harapásnyomoktól szenvedtek. Ezt a látványt még orvosként is nehéz volt elviselnem, nem csoda hát, hogy a túlélők, bár alig álltak a lábukon, menekültek a fedélzetről.

A milícia néhány embere fáklyákkal világította meg nekem a borzalmat: a halottak bőre elszíneződött, karjukon és arcukon (legalábbis ami megmaradt belőle) feketén dudorodtak ki a bőrük alatt futó erek. Amikor a katonák, utasításomnak megfelelően, felhasították néhány széjelvert koponyájú halott ruháját, még rémesebb látvány tárult elém: a holttetemek mellkasában mintha megfeketedett volna a szívük, s ez a sötét folt ördögi jelként ütözött ki a bőrükön. Tisztán látszott, hogy a rejtélyes módon szénfeketévé vált szerv táplálta a feketeséget ereikbe, ami

úgy rajzolódot ki testükön mindenütt, mintha csak idegen kezek festették volna reájuk a borzalmas mintázatot.

Nem akartam hinni a szememnek. A városban hónapok óta pletykálták, hogy Kaffa eleste után, ahogy a menekülteket szállító hajók hazatértek a messzi krími partvidékről, Genovában valamiféle gyilkos, nem e világi kór kezdte szedni áldozatait, ami fertelmesebb, mint azt az emberi elme felfogni képes, és amit nem lehet meggyógyítani. Ostoba szóbeszédnek tűnt, nem többnek.

Egészen addig az őszi éjszakáig...

Visszasiettem a partra, és közöltem az elöljáróval, hogy a hajókat, melyek akkor már két órája ott horgonyoztak, azonnal ki kell utasítani a kikötőből: talán még nem késő.

Egyetlen hét telt el azóta, de most már tudom, hogy tévedtem. Abban a pillanatban elkéstünk, amikor hagytuk a sebesülteket a mólókra lépni. Nem sokkal később ugyanis minden addiginál szörnyűbb dolog történt, amiről nem is tudom eldönteni, hogy túlélni volt-e nehezebb, vagy utólag szavakba önteni az akkor és ott tapasztaltakat.

Bárhogy is, de meg kell próbálkoznom ez utóbbival, hogy Szentatyám pontosan megismerhesse a részleteket, és minden létező, mozdítható hatalmát latba vetve a lehető legeredményesebben próbálhassa meg felvenni a harcot a pokol erőivel.

Amint tehát a sebesültek lejutottak a hajókról...

[Az üzenet ezen része hiányzik, valószínűleg több oldala is lángok martalékává lett. Nem tudni, hogy az odaúton történt-e baleset, vagy esetleg már Avignonban,

szántsándékkal semmisítették meg az oldalakat, miután megismerték azok tartalmát. Habár a vége ugyancsak megrongálódott, részleges helyreállítást követően sikerült ismét olvashatóvá tenni. – *Paulus scriptor*]

Most is, hogy ezt a levelet körmölöm, dédapám mérlegét nézem, és arra gondolok, mennyit érne rajta az emberélet. A serpenyők talán meg sem mozdulnának alatta. A városra rászabadult a pokol, és én ugyanolyan tehetetlen vagyok, mint apám halála előtt voltam. Mit ért hát az a sok esztendő? Eltékoztam-e az életemet?

Nem örjögök. A penna még mindig nem fordult ki az ujjaim közül. Isten segedelmével talán arra is marad elég időm, hogy útjára bocsássam ezt a leírást. Egyre sápadtabbá váló bőröm, elfeketedett ereim és a testemet kízó, állandó hideglelés mind azt jelzik, hogy hamarosan meghalok. Már így is tovább kitartottam, mint sokan mások.

Szentatyám! A végítélet hordái máris leigázták a várost. Ha Lázár pestise kijut Szicília szigetéről, és átkel a tengeren... Bár miket is hordok össze, hiszen Genovát bizonynyal rég maga alá gyűrte, és nem állt meg a falainál! Akkor pedig Firenze, Milánó, Velence sem tarthat ki soká...

A halál tehát hadba vonult Európa ellen. Nincs sereg, mi útját állhatná. Csakis Szent Péter örökösének lehet hozzá elég ereje, csakis ő rendelkezhet azzal az isteni felhatalmazással, hogy dacoljon vele!

Én orvos voltam Messinában... és nem tettem semmit.

ELSŐ FEJEZET

*„Amint lassan felült, balvállá-tájt
egy teljes élet minden izma fájt.
Halála úgy letépve, mint a géz.
Mert feltámadni éppolyan nehéz.”*

Nemes Nagy Ágnes: *Lázár*